

Apunts tècnics de l'Invassat

**17/1. Actuacions de les empreses en
cas d'accident laboral.**

Juan Carlos Castellanos Alba

INVASSAT

ACTUACIONS DE LES EMPRESES EN CAS D'ACCIDENT LABORAL

Juan Carlos Castellanos Alba

RESUM

El present apunt tècnic tracta d'il·lustrar sobre aquelles actuacions que han de dur a terme les empreses en els casos en què es produeix un accident laboral en algun dels seus centres de treball.

Si bé el contingut es dirigeix als accidents de treball d'importància que es produeixen en l'àmbit de les obres de construcció, no és menys cert que els principis generals i bàsics d'actuació que s'arreglen poden ser perfectament aplicats en qualsevol altre àmbit sectorial.

El document arreplega bàsicament dos àmbits de prevenció de l'actuació en cas d'accident com són l'atenció a l'accidentat i la gestió de la situació generada, en si mateixa.

INTRODUCCIÓ

Com no pot ser d'una altra forma i encara que resulte obvi, la primera recomanació que procedeix realitzar sempre és la de NO TINDRE ACCIDENTS DE TREBALL, especialment greus i mortals. Un accident de treball és un símptoma palmari d'una fallada de la gestió preventiva en l'obra i el seu control. Quan les empreses aborden la tasca de dissenyar i implantar les mesures d'emergència a què obliga l'article 20 de la Llei 31/1995, de prevenció de riscos laborals (LPRL), en els seus centres de treball, tradicionalment és considerat l'incendi quasi com l'única emergència possible. No obstant això, desgraciadament al nostre país una de les emergències més habituals resulta ser un succés accidental. Com a conseqüència, i a pesar de la recomanació inicial, les empreses han de disposar de sistemes capaços de previndre la seua actuació davant de la contingència que suposen els successos accidentals.

En cas d'accident de treball, les empreses han de poder gestionar l'emergència en un doble sentit: l'atenció deguda a la persona o persones accidentades i la gestió de la situació generada per l'accident.

OBJECTIU

Amb tot això, l'objectiu del present apunt tècnic no és un altre que il·lustrar el lector sobre aquelles qüestions que tenen a veure amb la gestió per part de les empreses dels accidents de treball que

puguen patir les persones treballadores en els seus centres de treball i que han de ser tingudes en compte en els seus procediments de gestió de la contingència.

PREVINDRE L'ACTUACIÓ EN CAS D'ACCIDENT LABORAL

Són diverses les referències legals a què podem acudir per a previndre les accions que ha de dur a terme una empresa en el cas que ocorregui un accident de treball. A continuació arrebpleguem les més importants.

L'article 20 de la Llei 31/1995, de 8 de novembre de 1995, de prevenció de riscos laborals (LPRL), imposa a l'empresari un deure de previndre els riscos en una situació concreta i excepcional com és una emergència, així indica expressament que l'empresari, *tenint en compte la grandària i l'activitat de l'empresa, així com la possible presència de persones alienes a aquesta, haurà d'analitzar les possibles situacions d'emergència i adoptar les mesures necessàries en matèria de primers auxilis, lluita contra incendis i evacuació dels treballadors; per a això designarà el personal encarregat de posar en pràctica aquestes mesures i comprovarà periòdicament, si és el cas, el seu funcionament correcte. El personal esmentat haurà de posseir la formació necessària, ser suficient en nombre i disposar de material adequat, en funció de les circumstàncies abans assenyalades.*

Per a l'aplicació de les mesures adoptades, l'empresari haurà d'organitzar les relacions que siguin necessàries amb serveis externs a l'empresa, en particular en matèria de primers auxilis, assistència mèdica d'urgència, salvament i lluita contra incendis, de manera que quedi garantida la seua rapidesa i eficàcia."

En l'àmbit del sector de la construcció les mesures a adoptar en matèria de primers auxilis estan arrebplegades en l'apartat 14 de la part A de l'annex IV del Reial decret 1627/1997, de 24 d'octubre, pel qual s'estableixen disposicions mínimes de seguretat i de salut en les obres de construcció. Aquest apartat 14 literalment diu:

"a) Serà responsabilitat de l'empresari garantir que els primers auxilis puguen prestar-se en tot moment per personal amb la suficient formació per a això. Així mateix, hauran d'adoptar-se mesures per a garantir l'evacuació, a fi de rebre cures mèdiques, dels treballadors accidentats o afectats per una indisposició sobtada.

b) Quan la grandària de l'obra o el tipus d'activitat ho requerisquen, haurà de comptar-se amb un o més locals de primers auxilis.

c) Els locals per a primers auxilis hauran d'estar dotats de les instal·lacions i el material de primers auxilis indispensables i tindre fàcil accés per a les lliteres. Hauran d'estar senyalitzats conforme al reial decret sobre senyalització de seguretat i salut en el treball.

d) En tots els llocs on les condicions de treball ho requerisquen s'haurà de disposar també de material de primers auxilis, degudament senyalitzat i de fàcil accés.

Una senyalització clarament visible haurà d'indicar l'adreça i el número de telèfon del servei local d'urgència.”

Finalment, cal recordar que l'article 9.2, del Reial decret 39/1997, de 17 de gener, pel qual s'aprova el reglament dels serveis de prevenció, indica expressament que les mesures d'emergència han de ser objecte d'integració en la planificació de l'activitat preventiva. Açò últim significa que la gestió de les emergències en una obra de construcció ha d'estar perfectament prevista i protocol·litzada/procedimentada en el Pla de seguretat i salut de l'obra, quan aquest siga necessari o, a falta d'això, en la planificació preventiva establida en l'obra com a conseqüència de l'obligatòria avaluació de riscos de tots els treballs i tasques que s'hi han d'executar.

De tot això podem inferir que qualsevol procediment d'actuació en cas d'emergència ha d'incloure:

- ✓L'anàlisi de les possibles situacions d'emergència, entre elles l'accident laboral.
- ✓L'adopció de les mesures necessàries, en concret, en matèria de primers auxilis i evacuació del personal.
- ✓La designació del personal, en nombre suficient, encarregat de posar en pràctica les mesures anteriors.
- ✓Les accions de comprovació i verificació periòdica del funcionament correcte de les actuacions previstes en emergència.
- ✓La formació i ensinistrament adequat del personal que haja sigut designat per a posar en pràctica les mesures anteriors.
- ✓La disposició del material adequat per a controlar les situacions d'emergència.
- ✓L'organització de les necessàries relacions amb els serveis externs d'ajuda a l'obra per a garantir la rapidesa i eficàcia de les seues actuacions.

D'altra banda, l'article 18 de la LPRL (*"Informació, consulta i participació dels treballadors"*) obliga a informar els treballadors sobre les mesures previstes en el Pla de seguretat i salut de l'obra en matèria d'actuació en cas d'emergència. Així, aquests han d'estar informats sobre el que han de fer i no fer en cas de presenciar un accident de treball amb lesions, per a minimitzar-ne les conseqüències. Resulta recomanable en aquest sentit que, en reunions informatives aquests siguen informats del contingut de les mesures d'emergència previstes per a l'obra en el Pla. Resulta a més aconsellable que aquesta informació siga entregada per escrit en forma de "Fullet de

consignes clares i senzilles”.

El Pla de seguretat i salut de l'obra ha de definir clarament qui són les persones encarregades de proporcionar els primers auxilis en cas d'accident laboral, així com la formació específica que han de rebre. A l'hora de triar aquestes persones encarregades i de determinar els mitjans materials disponibles en obra en matèria de primers auxilis han de tindre's en compte aspectes com:

- ✓Tipus d'obra i dimensions d'aquesta.
- ✓Nombre de treballadors presents en aquesta.
- ✓Ubicació i distància (en temps real) dels serveis mèdics externs.
- ✓Torns de treball.
- ✓Possibles absències per malaltia, vacances, etc.

En tot cas, s'ha de disposar en qualsevol moment de persones encarregades dels primers auxilis, degudament formades.

GESTIÓ DE LA SITUACIÓ

Activada l'emergència i atesa o evacuada la persona o persones accidentades, l'empresa ha de gestionar el millor i més eficaçment possible la situació amb una sèrie d'accions, com són:

- ✓La comunicació de l'accident de treball:
 - A l'autoritat laboral.
 - Als representants dels treballadors.
 - Al servei de prevenció.
 - Als familiars de la persona o persones accidentades.
- ✓Igual que s'ha d'haver fet amb les ajudes externes, ha de facilitar-se de forma clara, la situació i accés a l'obra i a l'escenari de l'accident. Amb aquesta finalitat, ha de preveure's en el procediment d'actuació, el personal de l'obra encarregat de rebre i dirigir convenientment els intervinents en la investigació del succés.
- ✓No ha de vulnerar-se l'escenari accidental, excepte l'estrictament necessari per a evitar nous riscos (fer segur el lloc del succés) i paralitzar-hi els treballs.
- ✓Organitzar l'accés a l'escenari accidental i no permetre el pas a persones que no tinguen una actuació directa en aquest.
- ✓Assistir i col·laborar amb les autoritats presents en l'escenari de l'accident.

En aquest punt, cal recordar allò que s'ha indicat en la següent normativa de referència:

•Article 50 (“Infraccions per obstrucció a la labor inspectora”) del Reial decret legislatiu 5/2000, de 4 d’agost, pel qual s’aprova el text refós de la Llei sobre infraccions i sancions en l’ordre social:

“(…)

2. Les accions o omissions que pertorben, retarden o impedisquen l’exercici de les funcions que, ..., tenen encomanades els inspectors de treball i Seguretat Social, seran constitutives d’obstrucció a la labor inspectora que es qualificaran de greus o molt greus per incompliment dels deures de col·laboració amb els funcionaris del sistema d’inspecció de treball i Seguretat Social en els termes que estableix l’article 11.2 de la Llei 42/1997, de 14 de novembre, ordenadora de la inspecció de treball i Seguretat Social (derogada per la Llei 23/2015, de 21 de juliol, ordenadora del sistema d’inspecció de treball i Seguretat Social).”

•Article 18.1 de la Llei 23/2015 (“De la col·laboració amb els funcionaris del sistema d’inspecció de treball i seguretat social”):

“1. Els empresaris, els treballadors i els representants d’ambdós,..., estan obligats quan siguin requerits:

(...)

d) A declarar davant del funcionari actuant sobre qüestions que afecten les comprovacions inspectores, així com a facilitar la informació i documentació necessàries per al desenvolupament de les seues funcions... ”

✓Comunicació oficial posterior de l’accident de treball a l’autoritat laboral, en els termes reglamentàriament previstos.

✓Registre de l’accident i investigació interna del succés accidental per a determinar-ne les causes i l’adopció i aplicació de les mesures correctores corresponents.

✓Si és el cas, la col·laboració posterior de l’empresa amb l’autoritat laboral i judicial.

En els accidents de treball en jornada de treball que provoquen la defunció del treballador, o que siguin considerats com greus o molt greus o que afecten més de quatre treballadors, a més de la comunicació oficial via Delt@, l’empresari ha de comunicar el succés, en el termini màxim de 24 hores, a l’autoritat laboral de la província en què haja tingut lloc l’accident. Aquest tràmit pot realitzar-se per mitjà de la comunicació urgent que permet Delt@.

En accidents de treball de conseqüències greus o mortals, la comunicació a l’autoritat laboral hauria de ser com més immediata millor, perquè aquesta pugui procedir de la manera més ràpida possible amb la seua actuació investigadora.

La comunicació immediata de l'accident de treball ha d'incloure, com a mínim, les dades següents:

- ✓ Raó social de l'empresa o empreses: convé aclarir en aquest apartat com es conforma la línia de subcontractació.
- ✓ Domicili i telèfon de l'empresa o empreses amb el mateix criteri anterior.
- ✓ Nom de la persona o persones accidentades.
- ✓ Adreça completa i com més precisa millor del lloc on ha ocorregut l'accident de treball.
- ✓ S'hi ha d'incloure una breu descripció del succés accidental.

En cas necessari, l'empresa ha de preveure la recepció i acompanyament dels agents externs a l'obra al lloc de l'accident, de la mateixa manera que es va fer amb les ajudes externes sanitàries, de rescat i salvament, etc.

Prèviament, l'empresa ha d'haver procedit a la paralització dels treballs (com a mesura precautòria) i a fer del lloc de l'accident un lloc segur, així com a delimitar la zona i no permetre el pas a cap persona que no haja d'intervindre en el procés d'investigació dels fets (només ha d'accedir-hi personal sanitari, policia, equips de salvament, autoritat laboral i/o judicial, tècnics d'obra, etc.).

Ocorregut l'accident de treball, l'actuació de l'autoritat laboral i judicial va encaminada a la determinació de les causes que el van originar. En aquest sentit, i pel que fa a l'INVASSAT, entre les funcions que atorga la Llei 2/2004, de 28 de maig, de la Generalitat, de creació de l'INVASSAT, destaquen en l'article 4 les següents:

"(...)

b) Analitzar i investigar les causes i factors determinants dels riscos laborals, accidents de treball i malalties laborals, abordant el seu estudi preventiu i determinant les mesures correctores procedents.

(...)

i) Prestar la col·laboració i assessorament tècnic necessari a l'autoritat laboral, a la inspecció de treball i Seguretat Social, a les autoritats judicials i a aquelles institucions públiques que ho demanen."

Amb el fi anterior, l'empresa ha de proporcionar *in situ* assistència i col·laboració a les autoritats presents, en les activitats d'investigació de l'accident. Col·laboració i assistència dirigida a determinar, qüestions com:

- ✓ Treball i condicions en què s'estava realitzant aquest en el moment de l'accident.
- ✓ Empreses implicades en els distints nivells de subcontractació i funció d'aquestes en el treball

esmentat.

✓ Treballadors implicats en les tasques i funcions d'aquests, amb indicació dels seus càrrecs. Per descomptat han d'identificar-se els treballadors accidentats, així com els treballadors testimonis de l'accident.

✓ Mitjans materials que s'estaven emprant en el moment de l'accident: equips de treball (màquines, mitjans auxiliars, ferramentes, etc.), substàncies emprades, etc.

✓ Mitjans materials de protecció que s'estaven emprant en el moment de l'accident, tant de protecció col·lectiva com individual.

✓ Procediment de treball utilitzat en el moment de l'accident i possibles desviacions d'aquest.

✓ Primeres impressions dels treballadors testimonis i tècnics d'obra.

✓ Qualsevol altre aspecte que siga necessari en la investigació.

En poc de temps ha d'obtindre's molta informació rellevant del succés accidental i per tant la col·laboració empresarial i dels treballadors i tècnics de l'obra resulta imprescindible per a dur a terme una investigació eficient del succés accidental. Es tracta de dur a terme una investigació *in situ* dels fets succeïts, de la manera més ordenada i eficient possible.

A més de la inspecció ocular, presa de dades *in situ*, reportatges fotogràfics, arreplega de proves i presa de declaracions a testimonis i personal implicat en l'obra, les autoritats presents en el lloc de l'accident duran a terme una primera comprovació documental. Per consegüent, resulta fonamental que l'empresa en dispose en l'obra. Entre la documentació que s'ha d'examinar (que dependrà del tipus d'obra i circumstàncies de l'accident) es troba, entre una altra possible:

✓ El Pla de seguretat i salut de l'obra i, més concretament, la part del Pla que es correspon amb els treballs realitzats en el tall on va ocórrer l'accident, amb especial atenció als procediments operatius previst en aquest per a les tasques realitzades en el moment de l'accident.

✓ Si l'agent material causant de l'accident és un equip de treball:

• Manual d'instruccions de l'equip entregat pel fabricant o proveïdor.

• Justificació de la seua adequació al que preveu el Reial decret 1215/1997, de 18 de juliol, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut per a la utilització pels treballadors dels equips de treball.

• Registres relacionats amb aquest: autoritzacions d'utilització, actes de comprovació inicial i periòdiques, actes de revisions, manteniment, pla de muntatge, utilització i desmuntatge (en el cas de bastides), instruccions impartides al treballador, declaració "CE" de conformitat, si és el cas, etc.

✓ Si l'agent material causant de l'accident és una substància o mescla química, la fitxa de dades de seguretat d'aquesta.

✓ Registres de formació, informació i instruccions rebudes pels treballadors involucrats en l'accident de treball i, per descomptat, la de la persona o persones accidentades.

✓ En funció del tipus i circumstàncies de l'accident i dels agents materials implicats pot ser necessària una altra documentació com per exemple:

- Projectes de legalització d'instal·lacions industrials (grues torre, instal·lació elèctrica, etc.).

- Registre de comprovacions i inspeccions legals de les instal·lacions industrials anteriors.

✓ Una altra informació que pot requerir-se:

- Registres de relació amb proveïdors d'equips de treball, equips de protecció individual o substàncies i mescles químiques.

- Llibre d'incidències de l'obra i actes de reunions de coordinació realitzades durant la seua execució.

- Registre d'entrega d'equips de protecció individual.

- Segons el cas, registres de proves o assajos rellevants com per exemple proves de càrrega de xarxes, línies de vida, etc.

Sens dubte que en aquest tipus de situacions, aportar la documentació preventiva anterior es fa summament important, tant per a la mateixa investigació del sinistre i descobrir-ne les causes, com perquè l'empresa o empreses puguin provar que s'estaven fent les coses correctament (com a element de prova). Per aquest motiu, cal dur a terme una correcta gestió documental de la prevenció de riscos laborals en les obres de construcció, ja que aquesta serà, amb total seguretat, analitzada de forma exhaustiva.

Una vegada concloua la investigació de camp en el mateix escenari de l'accident, normalment sol requerir-se l'empresa o empreses implicades per a una col·laboració posterior amb l'autoritat laboral i judicial, si és el cas. Efectivament, una vegada arrellegada la primera informació del succés accidental *in situ*, normalment aquesta ha de ser completada posteriorment en la seu de la inspecció provincial de treball i Seguretat Social, requerint per a això empresa o empreses, persones treballadores implicades, tècnics, etc., per a:

- ✓ La presa de declaracions a testimonis de l'accident de treball.

- ✓ La presa de declaracions a persones de la línia jeràrquica de les empreses intervinents, tècnics del servei de prevenció, coordinador de seguretat i salut en fase d'execució de l'obra, etc.

✓La remissió de documentació requerida tecnicopreventiva no disponible en l'obra en el moment de l'accident .

Finalment, en el cas que del succés accidental es derive un procés judicial, els subjectes anteriors hauran de prestar la seua col·laboració posterior en seu judicial.

REFERÈNCIES LEGALS I NORMATIVES

✓Llei 31/1995, de 8 de novembre de 1995, de prevenció de riscos laborals.

✓Llei 2/2004, de 28 de maig, de la Generalitat, de creació de l'INVASSAT.

✓Llei 23/2015, de 21 de juliol, ordenadora del sistema d'inspecció de treball i Seguretat Social.

✓Reial decret legislatiu 5/2000, de 4 d'agost, pel qual s'aprova el text refós de la Llei sobre infraccions i sancions en l'ordre social.

✓Reial decret 39/1997, de 17 de gener, pel qual s'aprova el reglament dels serveis de prevenció.

✓Reial decret 1627/1997, de 24 d'octubre, pel qual s'estableixen disposicions mínimes de seguretat i de salut en les obres de construcció.

✓Ordre de 16 de desembre de 1987 per la qual s'estableixen nous models per a la notificació d'accidents de treball i es donen instruccions per al seu compliment i tramitació.

✓Ordre TAS 2926/2002, de 19 de novembre, per la qual s'estableixen nous models per a la notificació d'accidents de treball i es possibilita la seua transmissió per procediment electrònic.

INVASSAT

Generalitat Valenciana

Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball INVASSAT

www.invassat.es secretaria.invassat@gva.es